

Тарас ШЕВЧЕНКО

Текст і контекст
САДОК ВИШНЕВИЙ КОЛО
ХАТИ

Видавець Ольга Вовчок

Черкаси – 2020

УДК 821.161.2 Шевченко (477.46)

Ш 37

Автор ідеї Василь Пахаренко

Упорядники: Марина Павленко, Василь Пахаренко.

Рецензенти:

Олександр Боронь – доктор філології, старший науковий співробітник, завідувач відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України;

Тетяна Лопушан – кандидат філології, доцент катедри української літератури, українознавства та методики їх навчання Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Тираж випущено на замовлення

Управління комунікацій

Черкаської обласної державної адміністрації

Тарас ШЕВЧЕНКО. Текст і контекст. САДОК ВИШНЕВИЙ КОЛО ХАТИ/ Упоряд.: М.С. Павленко, В.І. Пахаренко. Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2020. 240 с.

Пропоноване видання продовжує серію «Тарас Шевченко: текст і контекст», у рамках якої представляємо найвідоміші, особливо значущі твори поета та присвячені їм найбільш авторитетні, концептуальні дослідницькі праці різних часів. У цьому томі зібрано матеріали про невелику, проте вельми ємку й багатопланову поезію – ліричну мініатюру «Садок вишневий коло хати...». Книжка адресована шевченкознавцям, студентам гуманітарних спеціальностей, учителям-словесникам, старшокласникам, усім шанувальникам Шевченкового слова.

УДК 821.161.2 Шевченко (477.46)

ISBN 978-617-7508-21-1

© Павленко М.С.,
Пахаренко В.І., 2020

ПЕРЕДСЛОВО

«Садок вишневий коло хати...» – певно, найвідоміший, найпопулярніший (поруч із «Заповітом») ліричний вірш Тараса Шевченка. І цілком заслужено. Ця невеличка мініатюра – достеменне диво справжньої геніяльної поезії. Усього п'ятнадцять рядків, і то зумисно позбавлених художніх прикрас, але разом вони творять воістину магічний кристал духу, краси, пам'яті, зосереджують у собі наш національний ідеал, висвітлюють саму незнищену душу України.

Вчитаймося вдумливо у зміст вірша. Про що він? Т. Шевченко закарбовує (мов на кіноплівці) ідеальну, досконалу для людини модель життєустрою, що здавен (ще від Трипілля) виробилася в Україні і, попри всі руйнівні удари зовні, продовжувала функціонувати аж до знищення хліборобської верстви большевицьким режимом. Сутність цієї моделі – у родинному укладі, душевності (кордоцентризмі), гармонійному взаємозв'язку людини з довкіллям і Богом, у зрівноваженні двох форм буття – духовної і матеріальної. Отож, у змальованому Шевченком світі бачимо село (громаду) як коло дружніх сімей, споріднених, але й суверенних, самодостатніх; тут панує гармонія людини і природи (хліборобська праця, садок, хрощі, вечерея й сон коло хати), людини і мистецтва (спів дівчат, що вертаються з поля), гармонія людини і Космосу, Бога (зіронька над вечерувальниками в саду). Найменший порух дисгармонії у цьому світі одразу ж втихомирюється всезагальним ладом, красою буття:

Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Такий мотив – системотвірний чинник вірша. Автор прагне, аби кожен сприйняв цю картину якнайінтимніше, через призму власних спогадів і переживань, тому підштовхує читача до співтворчості – називає лише окремі штрихи картини і дає змогу домислити, доуявити решту деталей, у такий спосіб звертається до нашої «пам'яті серця», особистого життєвого досвіду. На реалізацію цього творчого надзавдання скеровані всі художні прийоми вірша.

Автори цих студій мають відмінні світогляди й дослідницькі орієнтири. Але тим цікавіше на перетинах їхніх суджень відкривати для себе огром духовного змісту, незглибимість архетипних підтекстів Шевченкового шедевра.

Особливо тонко відчувають багатоплановість, світлу енергетику, національну ауру й божественну красу цього твору інші митці. Тому такі численні ремінісценції, творчі діалоги з «Садком».

Прикметно, що чимало з поданих тут творів писались і малювалися безпосередньо після звернення упорядників подати щось для збірника. Отже, цей вірш має ще й таїть у собі потужне джерело надхнення. До речі, відгукнулись українські письменники і живописці не лише з «материкової» України (найбільше з Києва, Кропивниччини, Черкащини, Вінниччини), але й з Іспанії, США, Швейцарії й навіть з Росії. Українська художниця з Іспанії Неля Пінчук-Ульянич навіть створила тематичний «тижневик» – цілих сім картин!

Так і вимережилася багатобарвна палітра творів, навіяних «Садком». Це й художні набутки класиків – Івана Франка, Богдана-Ігоря Антонича, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Миколи Вінграновського, Василя Голобородька, Ліни Костенко, Євгена Маланюка, Василя Слапчука та інших, і твори менш знаних письменників, і зовсім початківців. Чи не наймолодшими є Вероніка Вишинська й Наталія Кучеренко (обидві – студентки філології Уманського державного педуніверситету ім. Павла Тичини).

Поруч з «епатажними» Сергієм Жаданом чи Артемом Полежакою – цілком «традиційні» автори. Цікаво, що Артем Полежака, втім числі й через поезію про «Садок...», занесений до російських «розстрільних» списків як «злісний фашист» і «бандерівець». Адже його «Садок вишневий» – жорстка сатира на російську брехню про «поїдання українцями російських немовлят».

Пародії – окрема жанрова «поличка» збірки. Тут і пародії 1920-их років (Омелька Буца, він же – Олекса Слісаренко), і – цілком сучаснопостмодерні: Назара Гончара, Анатолія Дністрового, Сергія Жадана, Олександра Ірванця, Сергія Пантюка, Артема Полежаки, Лариси Пугачук.

Деякі твори торкаються болючого «Садка вишневого 1933-го року»: зокрема вірші Олеся Ільченка й Олени О'Лір, графіка Ольги Майбороди. Поезія Андрія Мироновича пов'язана з війною на Донбасі.

Своєрідний «розвиток» отримав і знаний вірш Богдана-Ігоря Антонича про «Хруща на вишні»: у поезіях Марини Павленко і Катріни Хаддад.

Хоча більшість, це – ностальгійні й філософські родинно-пейзажні замальовки. І то природно, бо «Садок...» – насамперед спогад про найдорожчу малу батьківщину для переважної більшості українців. Спогад, що переростає в боління Вітчизною (особливо це помітно в розлогіх циклах Ігоря Павлюка, Людмили Солончук й Антоніни Царук).

Прозові тексти в меншості, але серед них – дотепне оповідання для дітей від Наталі Бонь, міні-есеї від Жанни Юзви...

Розголос і ажіотаж, викликаний уже тільки самим запрошенням взяти участь у нашій антології, кількість творів, написаних «зумисне» для нас, дають підстави вважати, що пропонований збірник – тільки перший крок у цій сфері.

*«Далі – буде»!
Упорядники*

ЗМІСТ

ПЕРЕДСЛОВО	3
Тарас ШЕВЧЕНКО. Садок вишневий коло хати... ..	7

КОМЕНТАРІ

Ніна ЧАМАТА	9
Петро ВОЛИНСЬКИЙ	14

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ОСЯГНЕННЯ

Григорій БІЛОУС	23
З листа до О. Ф. Черненко за 3 березня 1999 р.	23
Олександр БОРОНЬ Образ саду в творчості Тараса Шевченка: генеза та семантика.....	24
Руслан ГАРБАР	35
«Садок вишневий...» як стратегія національної ідеї	35
Володимир ДІБРОВА Тарас Шевченко для сучасного читача. «Садок вишневий коло хати (вечір)»	38
Світлана ЄРМОЛЕНКО	44
«Садок вишневий коло хати» – символ української ідентичності»	44
Дмитро ЄСИПЕНКО Маловідомий переклад «садка» і його автор	49
Юрій ІВАКІН «Садок вишневий коло хати»	54
Igor КАЧУРОВСЬКИЙ «Садок вишневий коло хати...»: спроба формальної аналізи.....	58
Григорій КЛОЧЕК «Садок вишневий коло хати» Тараса Шевченка як кінотекст.....	61
Лада КОЛОМІЄЦЬ «Садок вишневий коло хати...» Тараса Шевченка у новому перекладі Віри Річ.....	113
Наталія НАУМЕНКО «Садок вишневий коло хати» в аспекті анімаційного мистецтва	12
1	
Тарас ПАСТУХ Чари «вишневого садка» Тараса Шевченка	126
Андрій СОДОМОРА «Садок вишневий...»: античний контекст шевченкового тексту.....	132
Іван ФРАНКО Із секретів поетичної творчості.....	152

МЕТОДИЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Надія ДРЕВАЛЬ Урок української літератури у 5 класі на тему: «Тарас Шевченко. Картини довколишнього світу і природи в поезії «Садок вишневий коло хати...».....	162
Тетяна САВЮК «Садок вишневий коло хати»: вивчення у школі	167

МИСТЕЦЬКІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ

Богдан-Igor АНТОНІЧ. Вишні	175
Степан БЕН. Дзвенять хрущі, цвітуть черешні... ..	175
Любов БЕНЕДИШИН. У липні	176
Наталія БІДНЕНКО. За недосяжністю, далеко... ..	176
Наталія БОНЬ. Садок вишневий плескає в листочки.....	177
Торба хрущів	177
Омелько БУЦ (Олекса СЛІСАРЕНКО). «Садок вишневий коло хати» «Плуг»	180

Вуспп	180
«Молодняк»	180
Вапліте	181
Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ. За гай ступило сонце, і пішло...	181
Вероніка ВИШИНСЬКА. уже нема старої хати...	182
Алла ГАВРИШКО-БАБІЧЕВА. «Садок вишневий коло хати».....	182
Іван ГНАТЮК. Сад.....	183
Василь ГОЛОБОРОДЬКО. Тоді пустити його...	184
Білий празник Кобзаря	184
Назар ГОНЧАР. А правда..? (З циклу «Кобзаріана»)	185
Юлія ГРИГОРУК. Пломеніє вишневий садок і сміється хата...	185
Марія ГУМЕНЮК. За Аралом	186
Юлія ДЖУГАСТРЯНСЬКА. рвуться краї розмиваються й кресляться межі.....	186
всі твої амплітуди нарешті знищено...	187
Олександр ДІХТЯРЕНКО. Йдуть україночки дівчата...	187
Умови	188
Анатолій ДНІСТРОВИЙ. Хрущі і біда	188
Сергій ЖАДАН. Тарас Григорович Шевченко...	188
Валерій ІЛЛЯ. одцвіли на плоті голівок дитячих горнята...	189
Олесь ІЛЬЧЕНКО. Садок вишневий: 33-й рік	191
Олександр ІРВАНЕЦЬ. Переночуй мене, вишневий саде...	191
Українська пісня (З циклу «Пісні східних слов'ян»)	192
Валентина КОНДРАТЕНКО-ПРОЦУН. Щасливий сон.....	193
Антоніна КОРИНЬ. Ой, білила доня сад наш, притомилась...	194
Ліна КОСТЕНКО. Виходжу в сад, він чорний і худий...	195
Софія КРИМОВСЬКА. А за межею буде світло...	196
Наталія КУЧЕРЕНКО. Рими грали свою баталію...	196
Юрій ЛАЗІРКО. Вишневий сад	197
Юзеф ЛОБОДОВСЬКИЙ. Тарас Шевченко	198
Ольга МАЙБОРОДА. Дідові саджанці	200
Олена О'ЛІР. Садок вишневий коло хати...	202
Євген МАЛАНЮК. Шевченко	203
Андрій МИРОХОВИЧ. Нов фьюче, бро	203
Марина ПАВЛЕНКО. Із циклу «Вишневий цвіт»	204
Ігор ПАВЛЮК. Сповідь	204
Сергій ПАНТЮК. Якби Шевченко був... японцем.....	208
Володимир ПІДПАЛИЙ. Соловей.....	208
Артем ПОЛЕЖАКА. Садок вишневий коло хати...	209
Лариса ПУГАЧУК. Сучасні варіації на тему «Садок вишневий коло хати»	209
Навіяне пам'яттю	210
Максим РИЛЬСЬКИЙ. Мова	211
Василь СЛАПЧУК. Вечір однією рукою...	212
Андрій СОДОМОРА. Контраст	212
Людмила СОЛОНЧУК. В душі живе вишнева Україна	213
Володимир СОСЮРА. Сад	220
Іван СТОГНІЙЧУК. З дитинства	222
Валентина СТОРОЖУК. Балада про хруща	222
Йосип СТРУЦЮК. Материна пісня	223
Строфи до рідної мови	224
Леонід ТАЛАЛАЙ. Глибокий сад	225
Ігор ФАРИНА. Сонет про сад	226
Іван ФРАНКО. Іван Вишенський	227
Катріна ХАДДАД. Миколай	229
Раїса ХАРИТОНОВА. Шахтарський край	230

Як моря шум	231
Антоніна ЦАРУК. 1861	232
До сторінки шевченкового щоденника	233
Жанна ЮЗВА. Рoste дитя	235
Тетяна ЯКОВЕНКО. Усім – однаково... ..	235
Душа душі шукає	236

Навчальне видання
Тарас ШЕВЧЕНКО
Текст і контекст.
САДОК ВИШНЕВИЙ КОЛО ХАТИ

Автор проекту

В. Пахаренко

Упорядники

М. Павленко,

В. Пахаренко

Технічний редактор О. Вовчок

Обкладинка О. Вовчок

Оригінал-макет О. Вовчок

На першій сторінці обкладинки використано репродукцію картини Івана Сколоздри «Садок вишневий коло хати» (олія, скло), 1988; на останній сторінці – репродукція картини Світлани Бідної «Садок вишневий коло хати» (гуаш). На обкладинці подано уривок з вірша Тараса Шевченка «Чи не покинуть нам, небого...».

Підп. до друку 17.11.20.

Формат 60х90/16. Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro.

Умовн. друк. арк. 13,5. Вид. №04-20. Тираж 250 прим.

Видавець Вовчок О. Ю.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців.

Серія ДК № 650 від 30.10.2001 р.

Україна, 18005, м. Черкаси, вул. Гоголя, 509, к. 21.

Тел.: 067/ 77-67-247.

E-mail: bookbrama@ukr.net